

Θέμα : Προώθηση νομοσχεδίου για τις μεταμοσχεύσεις

1. Το επισυναπτόμενο νομοσχέδιο αποτελεί προϊόν ενδεδειγμένης επιστημονικής δουλειάς από την αρμόδια νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την επεξεργασία του υπό την προεδρία του καθηγητή Γ. Κουμάντου. Στο Υπουργείο Υγείας έχει υποβληθεί από το καλοκαίρι και έχει ήδη τεθεί υπόψη των αρμοδίων φορέων προκειμένου να διατυπώσουν τη γνώμη τους. Το νομοσχέδιο έχει παρουσιασθεί σε συνέντευξη Τύπου και έχει αντιμετωπισθεί με ιδιαίτερα ευμενή σχόλια.

2. Το νομοσχέδιο συνιστά τομή στο θεσμικό καθεστώς που διέπει τις μεταμοσχεύσεις στη χώρα μας, ενισχύει αποφασιστικά την προοπτική της αύξησης των διαθέσιμων μοσχευμάτων και εκσυγχρονίζει την διαδικασία των μεταμοσχεύσεων μέσω ενός διαφανούς συστήματος με εγγύα αποτελεσματικότητας και στο πλαίσιο των επιταγών του Συντάγματος.

3. Με δεδομένα το προσωπικό ενδιαφέρον του Πρωθυπουργού να προχωρήσει η πρωτοβουλία, και τη συμφωνία του με τις βασικές επιλογές του, το νομοσχέδιο πρέπει να προωθηθεί στη Βουλή, ώστε να καταστεί το συντομότερο νόμος του κράτους.

Αθήνα, 9 Νοεμβρίου 1998

Di. Γ/ΟΙΤ/ProothisiNom.doc/6.11.98/p.1/md,rp/ (Γ7)

Σχέδιο νόμου
Μεταμοσχεύσεις ανθρωπίνων ιστών και οργάνων
(Βασικές επιλογές)

I

1. Η ανάπτυξη της μεθόδου της μεταμόσχευσης ιστών και οργάνων έχει οδηγήσει την ιατρική επιστήμη σε όλο τον κόσμο στην επίτευξη σημαντικών αποτελεσμάτων στον τομέα της θεραπείας σοβαρών παθολογικών καταστάσεων. Παράλληλα, η μεταμόσχευση ως ιδέα υπερβαίνει την στενά νοούμενη τεχνική διάσταση της ιατρικής και αντανακλά μείζονες κοινωνικές αξίες του πολιτισμού μας με πρώτη την αξία της κοινωνικής αλληλεγγύης.

2. Τα τελευταία χρόνια η μεταμόσχευση έχει κάνει σημαντικά βήματα προόδου και στη χώρα μας. Σε αρκετά μεταμοσχευτικά κέντρα η μέθοδος βρίσκει εφαρμογή σε όλο και περισσότερες περιπτώσεις ασθενών, οι οποίες αντιμετωπίζονται με ποσοστά επιτυχίας συγκρίσιμα προς αυτά των γνωστότερων αντίστοιχων κέντρων του εξωτερικού.

3. Ωστόσο, η οργάνωση της εθελοντικής προσφοράς οργάνων αποδεικνύεται ανεπαρκής για την κάλυψη των υπαρχουσών αναγκών, οι οποίες ακολουθούν αυξητικούς ρυθμούς. Βάση της οργάνωσης αυτής έχει αποτελέσει ο ν. 1383/1983. Ο εν λόγω νόμος ανταποκρινόταν ικανοποιητικά την εποχή της θέσπισής του στις στοιχειώδεις απαιτήσεις ενός συστήματος μεταμοσχεύσεων. Με την πάροδο δεκαπέντε ετών από τη θέση του σε ισχύ είναι κανείς σε θέση να διαπιστώσει ότι το κανονιστικό του πλαίσιο δεν αντιστοιχεί στις σημερινές απαιτήσεις, πρώτον διότι δεν προβλέπει ένα αποτελεσματικό σύστημα διευκόλυνσης της προσφοράς οργάνων και, δεύτερον, διότι δεν οργανώνει μία διαδικασία κατάλληλη για τη διοικητική υποστήριξη των μεταμοσχεύσεων με σύγχρονους όρους .

4. Υπό τα παραπάνω δεδομένα, το παρόν σχέδιο νόμου προωθεί το εγχείρημα ενός πλήρους εκσυγχρονισμού του όλου συστήματος στη βάση δύο δεδομένων: α) του δεδομένου ότι η προσφορά οργάνων υπολείπεται σήμερα στη χώρα μας των υπαρχουσών αναγκών, με συνέπεια την καθυστέρηση που συνεπάγεται η αναζήτηση στο εξωτερικό οργάνων προς μεταμόσχευση και, βέβαια, τη σημαντική οικονομική επιβάρυνση των

ενδιαφερομένων και β) του δεδομένου ότι η αφαίρεση και μεταμόσχευση οργάνων πρέπει να εναρμονίζεται με την αρχή της προστασίας της προσωπικότητας του δότη αλλά και των στενών συγγενών του.

5. Το σχέδιο νόμου αντιμετωπίζει τα βασικά προβλήματα του ισχύοντος καθεστώτος με δύο κυρίως τρόπους:

α) Ενισχύει την προσφορά οργάνων, προβλέποντας ιδίως τη δυνατότητα αφαίρεσης οργάνων από νεκρό δότη - ακόμη και αν κατά τη διάρκεια της ζωής του εκείνος δεν είχε εκφράσει σχετική βούληση - εφόσον δεν αντιτίθεται σε αυτήν στενός συγγενής του, αλλά και συνδέοντας την εν ζωή δήλωση δωρεάς οργάνων είτε με την διαδικασία της γενικής απογραφής του πληθυσμού είτε με την εν γένει επαφή του πολίτη με τους δήμους και τα ασφαλιστικά ταμεία.

β) Οργανώνει την διοικητική υποστήριξη του συστήματος των μεταμοσχεύσεων με την ίδρυση ειδικού οργανισμού υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.). Ο Οργανισμός αυτός διαθέτει ευρύτατες αρμοδιότητες για την υποστήριξη μίας εθνικής πολιτικής στον τομέα των μεταμοσχεύσεων, σε συνεργασία με τα μεταμοσχευτικά κέντρα. Αναλαμβάνει να επεξεργασθεί και να θέσει σε εφαρμογή πάγιες, διαφανείς και αξιόπιστες αρχές για τη λειτουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος μεταμοσχεύσεων στο οποίο δεν πρέπει να διαχέεται - και τελικά να χάνεται - η ευθύνη μέσα από πολυδαίδαλους διαύλους γραφειοκρατικών διαδικασιών.

II

Ειδικότερα, στο γενικό αυτό πλαίσιο, το σχέδιο νόμου ορίζει στο *Πρώτο Κεφάλαιο* (“Γενικές Διατάξεις”):

- Το πεδίο εφαρμογής των διατάξεών του, τονίζοντας ότι η αφαίρεση ιστών και οργάνων με προορισμό τη μεταμόσχευση γίνεται μόνο για θεραπευτικούς ή επιστημονικούς σκοπούς (*Άρθρο 1*).

- Τον κανόνα της απαγόρευσης ανταλλάγματος στη διαδικασία της αφαίρεσης ιστών και οργάνων με σκοπό τη μεταμόσχευση, ώστε να αναδεικνύεται η φιλοσοφία της αλληλεγγύης που πρέπει να διαπνέει το όλο σύστημα (*Άρθρο 2*).

- Την επιβάρυνση των ασφαλιστικών οργανισμών των ληπτών ή των υποψηφίων ληπτών και κατ' εξαίρεση του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας για τις δαπάνες των μεταμόσχευσεων, στη λογική του προνοιακού χαρακτήρα του συστήματος (Άρθρο 3).

- Τις προϋποθέσεις νομιμότητας ίδρυσης και λειτουργίας των Μονάδων Μεταμόσχευσης. Για τη χορήγηση και την ανάκληση των σχετικών αδειών καθώς και για τον έλεγχο της λειτουργίας των Μονάδων, η ευθύνη συγκεντρώνεται στον Ε.Ο.Μ. (Άρθρο 4).

- Την καθιέρωση του θεσμού των Συντονιστών Μεταμόσχευσης υπό την εποπτεία του Ε.Ο.Μ. ώστε να κατοχυρωθεί πλήρως το λειτούργημα ως αναγκαίο για την ομαλή διεκπεραίωση της μεταμοσχευτικής διαδικασίας (Άρθρο 5).

- Τις προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας των Τραπεζών Ιστών προς Μεταμόσχευση, για τις οποίες την ευθύνη έχει επίσης ο Ε.Ο.Μ. καθώς και την κατάρτιση Εθνικού Μητρώου Εθελοντών Δοτών Μυελού Οστών, ως εγγυήσεις διαφάνειας του συστήματος (Άρθρο 6).

- Τα κίνητρα για την προώθηση των δωρεών οργάνων, τα οποία αφορούν οικονομική και υλικοτεχνική ενίσχυση των Μονάδων καθώς και προνομιακή μεταχείριση κατά τον καθορισμό των οργανικών θέσεων του προσωπικού. Και ενπροκειμένω ο Ε.Ο.Μ. έχει βαρύνουσα γνώμη (Άρθρο 7).

- Την καθιέρωση Εθνικού Μητρώου υποψηφίων ληπτών, το οποίο τηρεί ο Ε.Ο.Μ. Ορίζεται διαφανής διαδικασία εγγραφής και διαγραφής από το Μητρώο, καθώς και δικαίωμα του ασθενούς να επανεξετάζεται η περίπτωσή του για την εγγραφή. Ορίζονται επίσης ενδεικτικά κριτήρια κατανομής των μοσχευμάτων στους υποψήφιους λήπτες (Άρθρο 8).

- Την τήρηση από τον Ε.Ο.Μ. Μητρώου Δωρητών Οργάνων και Αρχείου εκείνων από τους οποίους ήδη έχουν ληφθεί ιστοί και όργανα για μεταμόσχευση (Άρθρο 9).

- Την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για την προστασία των ευαίσθητων δεδομένων στις περιπτώσεις των εγγραφών που προβλέπονται στα δύο προηγούμενα άρθρα, αφού οι ενλόγω εγγραφές αφορούν στοιχεία του πυρήνα της προσωπικότητας κάθε ατόμου (Άρθρο 10).

Στο *Δεύτερο Κεφάλαιο* (“*Αφαίρεση ιστών και οργάνων από ζωντανό δότη*”), το Σχέδιο προβλέπει:

- Την εντελώς εξαιρετική προσφυγή στη διαδικασία αυτή, με βάση τους κανόνες του στενού συγγενικού δεσμού δότη και λήπτη καθώς και της ενηλικότητας του δότη. Από τον κανόνα της ενηλικότητας του δότη προβλέπεται απόκλιση σε ειδικές περιπτώσεις, όπου πάντως καθιερώνονται αυστηρές εγγυήσεις προστασίας του ανήλικου δότη, εναρμονισμένες με όσα ισχύουν γενικά στο Αστικό Δίκαιο. Εγγυήσεις που εξασφαλίζουν την σοβαρότητα και την ελευθερία της συναίνεσης του ζώντα δότη προβλέπονται επίσης σχετικά με τον τρόπο εκδήλωσης αυτής της συναίνεσης (*Άρθρο 11*).

- Την καταβολή αποζημίωσης σε περίπτωση αναπηρίας ή θανάτου του δότη ή του υποψηφίου δότη (*Άρθρο 12*).

Στο *Τρίτο Κεφάλαιο* (“*Αφαίρεση ιστών και οργάνων από νεκρό δότη*”), το Σχέδιο προβλέπει:

- Τον κανόνα της εν ζωή συναίνεσης του δότη για την αφαίρεση οργάνων προς μεταμόσχευση μετά την επέλευση του εγκεφαλικού θανάτου. Η συναίνεση αυτή είναι βέβαια σε κάθε περίπτωση ελεύθερα ανακλητή. Σε περίπτωση που δεν έχει εκφραστεί συναίνεση ή άρνηση, καθιερώνεται η δυνατότητα αφαίρεσης οργάνων, αν δεν αντιτίθεται σε αυτήν στενός συγγενής του νεκρού, κατά τη σειρά προτεραιότητας που ορίζει η διάταξη αλλά με απόλυτη προτίμηση της θέλησης αυτού που εκάστοτε προηγείται στην εν λόγω σειρά. Η συναφής υποχρέωση ειδοποίησης των στενών συγγενών ισχύει μόνον για εύλογο χρόνο. Προβλέπεται επίσης προαιρετική δήλωση δωρεάς οργάνων κατά τη γενική απογραφή του πληθυσμού και κατά την εν γένει επαφή των πολιτών με τους δήμους και τα ασφαλιστικά ταμεία, ως μέτρο ενίσχυσης της προσφοράς οργάνων. Ορίζονται συγκεκριμένες υποχρεώσεις των ιατρών σε περίπτωση επέλευσης του εγκεφαλικού θανάτου, ώστε να μην δημιουργούνται σχετικές αμφισβητήσεις για την πρόοδο της μεταμοσχευτικής διαδικασίας. Διατυπώνεται και ρητά η αυτονόητη αρχή του σεβασμού στο σώμα του νεκρού και, τέλος, ορίζεται υποχρέωση του Ε.Ο.Μ. να τηρεί αρχείο δωρητών ιστών και οργάνων και πάλι για λόγους διαφάνειας (*Άρθρο 13*).

- Την τήρηση της ανωνυμίας δότη και λήπτη, προκειμένου να μην δημιουργούνται σχέσεις προσωπικής εξάρτησης, αντίθετες προς τη φιλοσοφία των μεταμοσχεύσεων (Άρθρο 14).

- Τον αποκλεισμό της επιλογής συγκεκριμένου λήπτη από τον δωρητή, ως πρακτικής αντίθετης προς το σύστημα που οργανώνεται (Άρθρο 15).

Στο Τέταρτο Κεφάλαιο (“Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων”), το Σχέδιο νόμου ορίζει:

- Την ίδρυση του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.) ως του βασικού μηχανισμού διοικητικής υποστήριξης των μεταμοσχεύσεων. Προβλέπονται ενδεικτικά ορισμένες σημαντικές αρμοδιότητες του Οργανισμού, οι οποίες έχουν μνημονευθεί και σε ειδικές διατάξεις του σχεδίου (Άρθρο 16).

- Τη σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου του Ε.Ο.Μ. από ειδικούς που καλύπτουν όλες τις πλευρές της μεταμοσχευτικής διαδικασίας, καθώς και τα σχετικά με τη θητεία και την αποζημίωση των τελευταίων (Άρθρο 17).

- Την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων του Οργανισμού, από τον κρατικό προϋπολογισμό, από τα ασφαλιστικά ταμεία των υποψηφίων ληπτών αλλά και από έκτακτες επιχορηγήσεις (Άρθρο 18).

- Τα σχετικά με το προσωπικό και με τον κανονισμό λειτουργίας του Οργανισμού (Άρθρα 19 και 20).

Στο Πέμπτο Κεφάλαιο (“Ποινικές Διατάξεις”), το Σχέδιο προβλέπει σειρά εγκληματικών πράξεων που σχετίζονται με τις μεταμοσχεύσεις, τροποποιώντας επί το αυστηρότερον τις αντίστοιχες ποινές του ν. 1383/1983 (Άρθρο 21).

Τέλος, στο Έκτο Κεφάλαιο (“Μεταβατικές και Τελικές Διατάξεις”) το Σχέδιο προβλέπει:

- Μεταβατικές ρυθμίσεις για την ομαλή προσαρμογή στο νέο καθεστώς σε εύλογο χρονικό διάστημα (Άρθρο 22).

- Ρύθμιση για την αναγνώριση ειδικοτήτων έμπειρου ιατρικού προσωπικού που απασχολείται ήδη με επιτυχία στον τομέα των μεταμοσχεύσεων (Άρθρο 23).

- Τις καταργούμενες διατάξεις, μεριμνώντας να διατηρηθούν οι αναγκαίες ισχύουσες κανονιστικές πράξεις για το μεταβατικό διάστημα προσαρμογής στο νέο καθεστώς, καθώς και την έναρξη ισχύος του νέου νόμου (Άρθρα 24 και 25).

Αθήνα, 5 Αυγούστου 1998

dis.Γ/01T/EisigitMetamosx.doc/4.8.98/p.1-6/rp (Γ7)